

Bouwstenen Begeleiding bij beroepsopleiding

Beroepsvakdocenten uit het mbo en private vakopleidingen en de praktijkopleiders op de werkvloer hebben kennis nodig over de doelgroep volwassen laaggeletterden / laagopgeleiden. De ondersteuning die zij bieden bij basisvaardigheden is geïntegreerd in de beroepsopleiding of vakscholing. Zij ondersteunen de ontwikkeling van verschillende basisvaardigheden (NT1, NT2, Rekenen/Gecijferdheid en Digitale vaardigheden). Zij besteden ook aandacht aan het ontwikkelen van zelfstandig leren ('leren leren').

De positie van het hoofdstuk Begeleiding bij beroepsopleiding

Het bestaande *Raamwerk docent Basisvaardigheden* bestaat uit verschillende hoofdstukken. De *Professionele basis* met basisbouwstenen en -competenties wordt aangevuld met de beschrijving van diverse specifieke competenties (NT1, NT2, Rekenen en Digitale vaardigheden).

Het nieuwe hoofdstuk *Begeleiding bij beroepsopleiding* richt zich op de competenties voor beroepsvakdocenten en praktijkopleiders die (ook) werken aan basisvaardigheden. In dit hoofdstuk wordt de algemene professionele basis specifiek uitgewerkt voor de doelgroep beroepsvakdocenten en praktijkopleiders.

De bouwstenen 30 tot en met 34 vormen bij elkaar het palet van de competenties waarover beroepsvakdocenten en praktijkopleiders kunnen beschikken. Het is daarmee geen afvinklijst van competenties waarover álle docenten en praktijkopleiders dienen te beschikken. Wel geeft het zicht op welke competenties in het gehele team vertegenwoordigd kunnen zijn. Daarnaast maakt het duidelijk waarin de beroepsvakdocent en praktijkopleider zich kan ontwikkelen om de LLO-doelgroep nog beter te begeleiden.

Bouwsteen 30

Kent de doelgroep en weet wat basisvaardigheden inhouden

Weet wat het hebben van beperkte basisvaardigheden inhoudt en wat de effecten ervan zijn op de persoon zelf, in zowel de privésfeer als op de werkvloer en in de opleiding, en begrijpt waarom er in het passende aanbod in de organisatie van reguliere aanpak afgeweken kan/moet worden.

- Kent de doelgroep volwassenen LLO en staat open voor de eerdere ervaringen en verworven competenties van de doelgroep.
- Weet wat er onder basisvaardigheden wordt verstaan (zoals NT1, NT2, rekenen, digitale vaardigheden).
- Weet wat de consequenties zijn van beperkte basisvaardigheden op verschillende leefgebieden.
- Weet dat het standaardaanbod van scholing niet altijd toereikend is voor de doelgroep.
- Heeft kennis over wat de niveaus in basisvaardigheden inhouden.

Bouwsteen 31

Beheerst coachende competenties om het leren van laagopgeleide volwassenen in beroeps- of vakopleidingen te bevorderen.

Bouwt aan een vertrouwensband door structurele en frequente individuele aandacht. Door de deelnemers coachend te begeleiden in het leerproces ontstaat zicht op waar de leervragen liggen en wat nodig is om tot leren te komen.

- Kan een (professionele) persoonlijke en veilige band met de individuele deelnemers opbouwen, waarin er aandacht is voor de verschillende leefgebieden.
- Weet dat het nodig is om primair in te zetten op een goede relatie om uiteindelijk tot leerprestaties te komen.
- Kan contextsensitief werken (rekening houden met verschillen in leeftijd, gender, sociaal-economische achtergrond, cultuur etc).
- Straalt uit het vertrouwen uit dat de deelnemers in staat zijn zich te ontwikkelen.
- Kan de deelnemers activeren om het leerproces aan te gaan.
- Kan de deelnemers coachen bij het zelfstandig leren werken.
- Kan de deelnemers stimuleren om zelf de regie te nemen in het leerproces.

Bouwsteen 32

Beheerst de didactische competenties om het leren van laagopgeleide volwassenen in beroepsopleiding te bevorderen

Kan tijdens het werken aan beroepsvaardigheden en werknemersvaardigheden ook werken aan de ontwikkeling van basisvaardigheden.

- Is zich bewust van het belang van integratie van taal, gecijferdheid en digitale vaardigheden.
- Houdt tijdens het werken aan beroepsvaardigheden en werknemersvaardigheden rekening met de beperkte basisvaardigheden en kan herkennen welke ondersteuning de individuele deelnemer nodig heeft.
  - Is zich bewust van de verschillende manieren waarop berekeningen gemaakt kunnen worden en kan op verschillende manieren ondersteuning bieden.
  - Kan op verschillende manieren taalsteun geven.
  - Kan ondersteunen bij digitale vaardigheden.
- Kan het eigen handelen flexibel afstemmen op de doelgroep en het doel van het aanbod.
  - Kan maatwerk leveren binnen het onderwijs door te werken vanuit persoonlijke leerdoelen en leermotieven.
  - Zoekt consequent naar aanknopingspunten in didactische aanpak om aan te sluiten bij de manieren van leren van de deelnemers.
  - Kan het onderwijs laten aansluiten bij veelvoorkomende situaties en de interesses van de doelgroep.
  - Kan leeractiviteiten selecteren die aansluiten bij de doelgroep.
  - Kan op een passende (formatieve) manier vaardigheden evalueren, zowel de vakvaardigheden als de basisvaardigheden - liefst geïntegreerd.
- Kan praktijkgericht werken waarbij de transfer van het geleerde in de les naar de praktijk en andersom gestimuleerd wordt.

Bouwsteen 33

Kan meedenken over de eigen rol in het inrichten van passend aanbod en samenwerken met anderen

Werkt bij de invulling en uitvoering van het aanbod samen met anderen, zoals collega-docenten, contactpersonen van educatie, welzijn en bedrijven. Kan meedenken over het aanbod en over de begeleiding met het oog op het toekomstperspectief van de doelgroep.

- Kan meedenken over het inrichten van passend aanbod en de eigen rol hierin.
- Kan meedenken over de samenhang en afstemming tussen de onderwijscomponent en de praktijkcomponent binnen het bedrijf / de werkgever.
- Kan meedenken over vervolgstappen in een leven lang ontwikkelen met de deelnemer en betreft hierin het toekomstperspectief.
- Zoekt samenwerking met de bij het traject betrokken docenten, waarbij gebruikgemaakt wordt van ieders expertise.
- Weet welke doorverwijsmogelijkheden er zijn voor de doelgroep binnen het netwerk van regionale educatieve en welzijnspartners en heeft hierbij een signalerende rol.
- Zoekt contact met andere organisaties binnen het netwerk, zodat er sprake is van een 'warme overdracht'.

Bouwsteen 34

Betrekt Leven Lang Ontwikkelen binnen de beroepscontext ook op zichzelf

Ontwikkelt zich als professional, gefaciliteerd door opdrachtgever of werkgever.

- Weet wanneer eventuele beperkingen in de eigen basisvaardigheden de begeleiding van de deelnemers in de weg staan.
- Weet waar hij terecht kan als hij zijn basisvaardigheden wil aanvullen en vult eigen basisvaardigheden zo nodig aan.
- Ontwikkelt zich binnen zijn eigen beroepspraktijk als professional op gebied van aangepaste didactiek voor de doelgroep.
- Weet met de opdrachtgever of werkgever te bespreken welke ondersteuning geboden kan worden om zich verder te professionaliseren.

Casus 1

Praktijkopleider David van een middelgroot technisch bedrijf begeleidt vier medewerkers in de leeftijd van 25 tot 35 jaar in de training gericht op warmte- en koude-installaties (onder andere airco's). Dennis en Mohamed hebben geen moeite met de opdrachten en de training en kunnen de opdrachten op de werkvloer maken.

Arjan en Baris hebben duidelijk meer moeite. David merkt bijvoorbeeld dat ze het moeilijk vinden om de normen en veiligheidsvoorschriften (VCA, NEN-normen) om te zetten naar praktische handelingen om de apparaten in te stellen.

Als David hierover instructies geeft, schrijven ze niets op. David gaat het gesprek aan met Arjan en Baris en komt erachter dat ze niet goed weten wat ze moeten opschrijven en hoe ze al die getallen moeten omrekenen en gebruiken. Ze doen eigenlijk maar wat, bekennen ze.

David vraagt in een gesprek aan de groep hoe ze belangrijke zaken op het werk onthouden, dus hoe ze bijvoorbeeld berekeningen moeten maken om de apparaten in te stellen. Hoe onthoud je de goede volgorde? Daarin verschillen de medewerkers. Mohamed en Dennis zijn duidelijk studievoordiger: Mohamed heeft een filmpje opgenomen met zijn telefoon waarin David de stappen kort opnoemt en Dennis heeft een papier bij de hand waar hij de stappen voor zichzelf op heeft genoteerd. Zij hebben zelf al een manier bedacht om stappen in de berekeningen te onthouden. De minder studievoordige Arjan en Baris willen ook wel graag iets hebben wat ze kunnen gebruiken, maar ze weten niet goed wat. Ook weten ze niet goed wát ze moeten onthouden: wat is belangrijk en wat minder? Dit geldt overigens ook voor Dennis en Mohamed: zij vinden dat ook wel lastig.

David besluit om tijd in te ruimen om de benodigde berekeningen samen te doen. Hij laat de deelnemers meedenken om stap voor stap de getallen uit de opdracht te interpreteren en te gebruiken. Dit bespaart hem tijd, omdat hij niet achteraf individueel hoeft uit te leggen. Tijdens de uitleg daagt hij ze uit om steeds meer stappen zelf te proberen en geeft veel positieve feedback. Samen checken ze aan het einde van een opdracht of iedereen het begrepen heeft en hoe je dit vervolgens op een goede manier kunt onthouden.

Als Baris de volgende dag vertelt dat hij (weer) een afspraak was vergeten, besluit David met de groep te bespreken hoe zij belangrijke afspraken onthouden. Iedereen doet dit op een andere manier: Dennis zet alles in zijn smartphone met een herinnering, zodat hij gewaarschuwd wordt. Mohamed schrijft het thuis op het planbord voor zijn hele gezin. Arjan probeert het te onthouden en Baris appt het naar zichzelf. Ze komen erachter dat Dennis bijna nooit een afspraak vergeet, maar dat dat bij Arjan anders is. Die vertelt dat hij het wel anders zou willen, maar dat het niet goed lukt. David vertelt zelf hoe hij tien jaar geleden was en hoe het nu met hem gaat, en wat hem geholpen heeft. In een pauze vraagt David aan Baris hoe het voor hem is, dat iedereen er al vanuit gaat dat hij te laat komt. Baris lacht dat hij er wel aan gewend is, maar David bespeurt ook dat Baris het wel anders zou willen. En dat zou ook goed zijn voor het werk, zodat Baris niet te laat bij klanten verschijnt.

David neemt ook contact op met het roc, waar de medewerkers hun theoriegedeelte volgen. Beroepsvakdocent Maurice op het roc werkt samen met docent Marieke voor basisvaardigheden. . David heeft aangegeven dat de veiligheidsvoorschriften lastig zijn voor zijn medewerkers en dat de medewerkers graag willen leren hoe je afspraken goed kunt onthouden. Maurice en Marieke maken samen een plan voor hoe ze hier extra aandacht kunnen geven.

Maurice gaat in zijn beroepsvaklessen meer ruimte geven aan lezen van normen en veiligheidsvoorschriften en de toepassing daarvan. Ook het samen maken van berekeningen vindt hij een bruikbaar idee. Hij wisselt voordoen af met interactieve uitleg en het werken in kleine groepjes. Aan het eind van de les bespreekt hij hoe iedereen het geleerde kan toepassen, of dat nu op het werk of thuis is. De berekeningen laat hij regelmatig terugkomen, zodat elke deelnemer ziet dat hij vooruitgang boekt.

Marieke besteedt een deel van haar lessen basisvaardigheden aan het terugkijken op de vaklessen van Maurice. Door de deelnemers te laten vertellen over de opdrachten en teksten krijgt ze inzicht in aan welke leesstrategieën ze extra aandacht kan besteden, en welke rekenhandelingen nog lastig blijken. Bij het onderdeel digitale vaardigheden laat ze de deelnemers vertellen over wat ze lastig vinden in het gebruik van tools en in de online communicatie en wat ze hierop willen leren. In groepjes gaan de deelnemers dan aan de slag met bijvoorbeeld online een afspraak maken of verzetten.

Casus 2

Beroepsvakdocent Sandra werkt in de opleiding 'Assistent dienstverlening en zorg' (mbo-1). De 12 deelnemers in de groep zijn allemaal lange tijd uit het arbeidsproces geweest en zijn nu via de gemeente aangemeld voor het traject. De leeftijd varieert van 23 tot 47 jaar.

Jolijn en Yvon (23 en 26) zijn afkomstig uit het praktijkonderwijs, maar hebben los van wat particuliere schoonmaakbaantjes geen baan gehad. Ze zijn erg onzeker over hun kunnen. Amar en Daniel (allebei 25) komen uit Eritrea. Na hun inburgeringsexamen is hun Nederlands weer weggezaakt, maar ze willen heel graag aan het werk. Het zijn vrolijke jongens die altijd in zijn voor een praatje of een potje tafeltennis.

Huda, Ahmad en Nour zijn wat ouder (31, 38 en 47). Ze hebben in Syrië in de zorg gewerkt en ook wat opleidingen of cursussen gevolgd. Het is niet helemaal duidelijk wat voor cursussen en op welk niveau. Ze hebben het inburgeringsexamen op A2 gedaan, en later ook lezen en schrijven op B1 afgerond. In de opleiding vinden ze vooral mondelinge vaardigheden lastig.

Aliyah, Nora, Deniz, Martine en Joris zijn allemaal Nederlandstalig, de eerste drie hebben een migratieachtergrond. Hun leeftijd varieert van 28 tot 43 jaar. Ze hebben na hun middelbare school (vmbo, leao en Its) een of twee jaar op het mbo gezeten, Ze hebben deze opleidingen niet afgemaakt en hebben allerlei baantjes gehad in verschillende sectoren, maar zijn uiteindelijk steeds weer werkloos geraakt, vaak vanwege privéproblemen. Enerzijds willen ze wel naar school, maar ze hebben ook wat weerstand tegen het weer moeten leren.

Beroepsvakdocent Sandra werkt met deze groep eerst aan het vertrouwen in eigen kunnen. Via laagdrempelige, praktische opdrachten kunnen de deelnemers ervaren wat ze kunnen. Zo verzorgt de groep bijvoorbeeld de indeling van de zaal voor een studiedag van het team en assisteren de deelnemers bij de lunch. Sandra maakt duidelijk dat je je zelf goed moet voelen als je voor anderen wilt kunnen zorgen. Ze laat de deelnemers ervaren dat hun eigen ervaringen met zorg voor anderen in de familie, in de buurt en in bijbaantjes ook van nut zijn.

Sandra gebruikt een checklist met een diversiteit aan competenties die belangrijk zijn in dienstverlening. De deelnemers werken in groepjes samen en geven elkaar complimenten over de aanpak en resultaten van de opdrachten. Zo krijgen de deelnemers inzicht in hun kwaliteiten en vertrouwen in hun competenties. De deelnemers geven zelf op de checklist aan wat ze makkelijk of moeilijk vonden. Sandra bespreekt dit met de deelnemers en maakt afspraken over het vervolg. Willen ze dit vaker oefenen en wat kan hen helpen om verder te komen? Kunnen ze dit zelfstandig of willen ze extra lessen volgen voor bepaalde vaardigheden, zoals rekenen of werken met de computer?

Sandra merkt dat Martine vaak afwezig is en ook niet echt enthousiast meedoet. Ze vraagt de (traject)coach om een gesprek aan te gaan met Martine. Bij doorvragen blijken er veel financiële problemen te zijn. Ze heeft bijvoorbeeld geen toeslagen aangevraagd, omdat ze

bang is later iets terug te moeten betalen. Ze heeft problemen met rekenen, maar denkt dat ze de enige is met dit soort problemen en schaamt zich ervoor. Omdat in de opdrachten van Sandra geregeld gerechten worden bereid voor gasten en wordt gewerkt met maten en gewichten, durft ze niet naar de lessen of stelt ze zich negatief op.

De loopbaancoach organiseert een gesprek met Martine en Sandra. Martine wil nog niet deelnemen aan extra rekenlessen, want ze heeft nu te veel stress. Ze bespreken hoe Sandra in de lessen meer rekening kan houden met de onzekerheid van Martine.

De loopbaancoach bespreekt daarnaast met Martine de mogelijkheid om via maatschappelijk werk ondersteuning te krijgen bij haar financiën.

Voor de vijf NT2'ers in de groep is er de mogelijkheid voor extra taallessen van de docent basisvaardigheden, waarin zij ook voorbereiden en terugkijken op de lessen van Sandra.

Daarnaast kunnen deelnemers aansluiten bij bestaand aanbod uit educatie om hun basisvaardigheden te vergroten op het gebied van bijvoorbeeld digitale vaardigheid of financiële redzaamheid.